

Innst. S. nr. 36

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra stortingsrepresentant Magnhild Meltveit Kleppa

Dokument nr. 8:109 (2001-2002)

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Magnhild Meltveit Kleppa om oppnevning av en kommisjon for videre forberedelser av et nasjonalt krigsbarnoppgjør

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Stortingsrepresentant Magnhild Meltveit Kleppa har den 10. april 2002 fremsatt følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen oppnemne ein kommisjon som skal vurdere eit særskilt krigsbarnoppgjør. Kommisjonen skal vurdere grunnlaget for ei oppreisning mot desse barna og tilrå kva form eit slikt oppgjør skal ha."

I begrunnelsen for forslaget vises det til at krigsbarnas situasjon i Norge i etterkrigstida er et dystert kapittel i vår nære fortid. Mange tusen barn født med tysk far og norsk mor er blitt utsatt for en kollektiv urett som samfunnet må rette opp. Det er snart 60 år siden 2. verdenskrig tok slutt. Forslagsstilleren mener at det således er på høy tid at denne saken kommer til sin ende.

Forslagsstilleren understreker at det tidligere har kommet frem at slett ikke alle krigsbarna er interesserte i at det blir "rippa opp" i denne delen av krigshistorien. Dette bør likevel ikke være til hinder for en gjennomgang for de mange som ennå sliter med vonde minner og påkjenninger.

Høsten 2001 ble det ført en rekke rettssaker mot staten hvor krigsbarn gikk til sak fordi de mente at staten var ansvarlig for den fornedrende behandlingen de hadde vært utsatt for. Saksøkerne fikk ikke medhold.

Forslagsstilleren mener Stortinget må ta sin del av ansvaret for å se til at den uretten som er gjort både

direkte fra det offentlige, men også fra samfunnet for øvrig mot disse barna, blir rettet opp.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, lederen Trond Helleland, Carsten Dybevig og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, er kjent med at mange barn som ble født under eller like etter den andre verdenskrig med norsk mor og tysk far (krigsbarn) hadde en meget vanskelig oppvekst. Erkjennelsen av at mange krigsbarn har lidd urett, var bakgrunnen for at statsminister Kjell Magne Bondevik i sin nyttårstale 1. januar 2000 beklaget den behandling mange krigsbarn har vært utsatt for i etterkrigstiden. Komiteen viser til at mange krigsbarn uforskyldt har blitt utsatt for ord og handlinger som har preget oppveksten negativt. Også komiteen beklager dette og tar sterkt avstand fra den urett som er begått mot krigsbarn.

Komiteen viser til at Regjeringen høsten 1998 ga Norges Forskningsråd i oppdrag å utarbeide en kunnskapsstatus om krigsbarnas situasjon. Dette skjedde fordi man ønsket mer kunnskap om krigsbarnas oppvekst. Videre ønsket man å undersøke påstander om bl.a. offentlig underslag av midler, trakassering og maktovergrep. Komiteen mener forskning er viktig for å få frem krigsbarnas historie og belyse i hvilken grad krigsbarn har vært offer for offentlige overgrep. Komiteen er kjent med at Forskningsrådets rapport "Fiendens barn?" ble avgitt sommeren 1999, og at denne peker på flere problemstillinger som forutsetter nærmere utredning. På bakgrunn av denne rapporten

fikk Forskningsrådet i oppdrag å sette i gang et større forskningsprosjekt om krigsbarnas oppvekstforhold. Prosjektet startet opp i 2001 og skal gå over en tre års periode. Komiteen er kjent med at det er lagt til rette for delrapporter underveis.

Komiteen viser til brev fra Sosialdepartementet av 3. mai 2002 vedrørende forslaget i Dokument 8:109 (2001-2002). Brevet er inntatt som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen deler Regjeringens vurdering av at det er behov for ytterligere kunnskap om krigsbarnas oppvekst og ser det som viktig at forskningsarbeidet videreføres. Like fullt vil komiteen påpeke at det allerede foreligger en del dokumentasjon vedrørende krigsbarnas oppvekst mv. ; for eksempel Lars Borgersruds "Overlatt til svenske myndigheter". Ikke minst har enkeltpersoner gjennom historier fra deres oppvekst, bidratt til slik kunnskap.

Komiteen viser til at det i Dokument 8:109 (2001-2002) foreslås oppnevnt en kommisjon som skal vurdere et særskilt krigsbarnoppgjør, og at kommisjonen skal vurdere både grunnlaget for oppreisning for disse barna og tilrå hvilken form et slikt oppgjør skal ha. Intensjonen bak forslaget om oppnevning av en krigsbarnkommisjon er, slik komiteen forstår det, å ta et moralsk, økonomisk og endelig oppgjør med den urett som har blitt mange krigsbarn til del. Komiteen slutter seg til en slik intensjon.

Komiteen mener det er viktig at beslutningen om et oppgjør og hvilken form dette skal ha, ikke trekkes for langt ut i tid. Av den grunn ser ikke komiteen behovet for å nedsette en egen kommisjon.

Utgangspunktet for en eventuell erstatning må være særlig overlast som følge av at man er krigsbarn, og ikke i seg selv det forhold at man er krigsbarn. Komiteen er kjent med at krigsbarna har ulike historier å fortelle om sin oppvekst. Enkelte har i begrenset grad lidd overlast, mens andre forteller om gjentatte og grove overgrep. Det må etter komiteens oppfatning tas hensyn til disse ulikhetene ved vurderingen av erstatningsspørsmålet og ved utformingen av en erstatningsordning.

Komiteen ber Regjeringen på egnet måte utrede hvordan et individuelt økonomisk oppgjør for de krigsbarna som har vært utsatt for særlig urett, kan gjennomføres. Muligheten for å benytte eksisterende billighetserstatningsordning som et virkemiddel i den

individuelle oppreisningen, ønskes også vurdert. Videre ber komiteen Regjeringen utrede hvordan samfunnets beklagelse overfor de krigsbarn som har lidd særlig overlast generelt kan komme til uttrykk.

Komiteen ber Regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med fremlegg om erstatningsoppgjør så raskt som mulig og fortrinnsvis i løpet av 2003.

Uavhengig av hvordan Regjeringen velger å organisere arbeidet, ber komiteen om at krigsbarnas organisasjoner involveres i dette.

Komiteen fremmer følgende forslag til vedtak:

1. Stortinget ber Regjeringen utrede alternative forslag til erstatningsordninger som en kompensasjon til de krigsbarn som er påført særlige lidelser, tap og urimeligheter som følge av at de er krigsbarn. Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til erstatningsoppgjør så raskt som mulig og fortrinnsvis i løpet av 2003.
2. Stortinget ber Regjeringen om at den igangsatte forskning vedrørende krigsbarna fortsetter.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og til det som står foran og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Dokument nr. 8:109 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentant Magnhild Meltveit Kleppa om oppnevning av en kommisjon for videre forberedelser av et nasjonalt krigsbarnoppgjør – vedlegges protokollen.

II

Stortinget ber Regjeringen utrede alternative forslag til erstatningsordninger som en kompensasjon til de krigsbarn som er påført særlige lidelser, tap og urimeligheter som følge av at de er krigsbarn.

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til erstatningsoppgjør så raskt som mulig og fortrinnsvis i løpet av 2003.

III

Stortinget ber Regjeringen om at den igangsatte forskning vedrørende krigsbarna fortsetter.

Oslo, i justiskomiteen, den 21. november 2002

Trond Helleland
leder

Finn Kristian Marthinsen
ordfører

Jan Arild Ellingsen
sekretær

Vedlegg**Brev fra Sosialdepartementet (v/statsråden) til justiskomiteen, datert 3. mai 2002****Dokument nr. 8:109 - forslag fra stortingsrepresentant Magnhild Meltveit Kleppa om oppnemning av ein krigsbarnkommisjon for vidare førebuing av eit nasjonalt krigsbarnoppgjer**

Sosial- og helsedepartementet ba under den forrige Bondevikregjeringen høsten 1998, Norges Forskningsråd om en kunnskapsstatus om krigsbarna (barn født i Norge i krigsåra, med norsk mor og tysk/østerriksk far). Bakgrunnen for oppdraget var den økende oppmerksomheten om krigsbarna og deres oppvekst etter krigen. Det var satt fram påstander om bl.a. offentlig underslag av midler, trakassering og maktovergrep. Krigsbarnas organisasjoner krevde offentlig gransking, og økonomisk og moralsk oppreising.

Forskningsoppdraget går over en treårsperiode, med oppstart 2001. Det finansieres av Barne- og familiedepartementet og Sosialdepartementet.

Samarbeidsregjeringen vil videreføre den linje de tidligere regjeringer har fulgt. Det synes ikke hensiktsmessig å ta stilling til opprettelse av en kommisjon før vi har det kunnskapsgrunnlaget som forskningen kan frembringe. Denne kunnskapen må danne grunnlag for å vurdere videre tiltak overfor gruppen.

Utfordringen ligger i å finne fram til konkrete og treffende kriterier som kan danne grunnlag for en rettferdig ordning. Det er samarbeidsregjeringens syn at vi fortsatt trenger mer konkret viten. Slik kunnskap vil også være nødvendig for en eventuell kommisjon. Jeg vil derfor komme tilbake til spørsmålet om oppfølgingen etter hvert som et mulig grunnlag for tiltak kan vurderes. Eventuell oppnevning av en kommisjon for å forberede et særskilt krigsbarnoppgjør bør etter regjeringens syn ses i den sammenheng.